

УДК: 658.56:637.5

Ставська Ю.В., к.е.н.

Вінницький національний аграрний університет

РОЗВИТОК ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто стан сучасного розвитку підприємств птаховиробничої галузі в умовах глобалізації. Проаналізовано динаміку виробництва м'яса птиці та яєць. Визначено низку проблем, що гальмують розвиток галузі птахівництва та запропоновано шляхи їх подолання.

Ключові слова: птахівництво, управління, якість, м'ясо, яйця, глобалізація.

Stavskaya U.

DEVELOPMENT OF INDUSTRY OF THE POULTRY FARMING AT THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

The article is devoted to the analysis of the modern development of the poultry production enterprises at the conditions of globalization. It analyses for the growth dynamics of of production of meat of bird and eggs. Certainly row of problems which brake development of industry of the poultry farming and the ways of their overcoming are offered.

Keywords: poultry farming, management, quality, meat, eggs, globalization.

Ставская Ю.В.

РАЗВИТЕ ОТРАСЛИ ПТИЦЕПРОИЗВОДСТВА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Рассмотрено состояние современного развития предприятий отрасли птицеводства в условиях глобализации. Проанализирована динамика производства мяса птицы и яиц. Определенно ряд проблем, которые тормозят развитие отрасли птицеводства и предложены пути их преодоления.

Ключевые слова: птицеводство, управление, качество, мясо, яйца, глобализация.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Народногосподарське значення птахівництва визначається його здатністю забезпечувати населення високоякісними продуктами харчування – яйцями та м'ясом, а легку промисловість - цінною

сировиною (пух і перо).

Сучасне птахівництво є однією з найбільш розвинутих, механізованих і автоматизованих галузей сільськогосподарського виробництва у країнах Європи, у США, Канаді та ряді інших держав. За порівняно короткий час, який вимірюється кількома десятиліттями, птахівництво пройшло шлях від присадибних ділянок з кількістю курей 20–100 до птахівницьких комплексів з кількома мільйонами бройлерів або сотнями тисяч курей-несучок. Інтенсивна система виробництва продукції птахівництва дозволила наситити світовий ринок м'ясом і яйцями птиці, і ці продукти зайняли належне місце у харчуванні населення багатьох розвинутих країн світу.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблема розвитку галузі птахівництва займає провідне місце в роботах вітчизняних науковців, зокрема, Т.М. Бойка, Р.С. Бичківського, Р.І. Бураяка, Е.М. Векслера, В.Г. Версена, В.П. Галушка, О.В. Мазуренка, Л.Я. Малюти, Я.О. Мармуль, Ф.О.Ярошенка та багато інших. У працях даних науковців стверджується про покращення стану птаховиробничих підприємств та прогнозується їх подальший розвиток.

Цілі статті. Цілями статті є аналіз розвитку птаховиробничих підприємств м'ясного та яєчного напрямів протягом останніх років; дослідження продовольчої проблеми країни та шляхи її вирішення.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасних умовах господарювання, зі зміною форм власності птахофабрик, розпочалось технічне переозброєння, чималі кошти стали вкладати у генетичні ресурси. Вибудували вертикальну інтеграцію в бройлерному виробництві. Починаючи з власних фабрик із виробництва, переробних та комбікормових заводів, з'явилися власна племінна база, система дистрибуції і фірмової торгівлі. Така вертикальна інтеграція сприяла впевненості в сучасних ринкових умовах.

Для забезпечення товаровиробників птахівничої продукції племінним матеріалом є налагоджена схема взаємозв'язків племінних господарств різного рівня між собою і з виробниками товарної продукції: СГЦ - племзавод - племрепродуктори I-го порядку; племрепродуктори II-го порядку, птахогосподарства - інкубаторно-птахівничі підприємства, населення.

Ведеться поглиблена селекційна робота з птицею кросів "Борки-117", "Борки-2М", "Борки-колар", "Ломанн Браун", "Беларусь-9", а також зберігається птиця кросу "Прогрес", "П-46", "Домінант", "Іза Браун", "Тетра-СЛ", "Арбор-Айкрес", "Зміна", "Бройлер-прим".

Збільшується поголів'я качок кросу "Благоварський" та "Темп". Гуси представлені породами великі сірі, італійські білі, горьківські та інші.

Племінне птахівництво України має можливість повністю забезпечити вітчизняний ринок кросами, що селекціонуються в племзаводах і СГЦ України, при створенні належних умов годівлі та утримання птиці.

Проблема продовольчої безпеки, звичайно, пов'язана з наявністю продуктів харчування. Забезпечення людського організму високоякісними продуктами харчування є важливою умовою життєдіяльності людини. Продовольче забезпечення населення на рівні раціональних норм споживання є ознакою економічної міцності держави. Продовольча безпека – складова національної безпеки держави. Птахівництво - галузь, яка може задовольнити потреби всіх без винятку верств населення: м'ясо птиці дешевше за м'ясо інших тварин, має багато переваг перед ними.

Основою збалансованого харчування є рівень споживання продуктів тваринного походження, які майже на 60% забезпечують потреби організму в білках. Одним із основних напрямів підвищення соціальних стандартів людей є забезпечення раціональних норм споживання населення основних продуктів харчування, серед яких чільне місце, як вже говорилося вище, належить наявності в раціонах необхідної кількості м'яса та м'ясопродуктів.

Раціональна норма харчування даним продуктом становить 83 кг на рік, а мінімальна - 52 кг, загалом по всій країні цей показник у 2011 р. склав 51,6 кг , що на 25,8% нижче 1990 р. В більшості областях країни у 2011р. норма споживання м'яса нижча за мінімальний рівень, лише в Київській (66,6 кг), Донецькій (59,8 кг), Дніпропетровській (54,2 кг) та Харківській (52,0 кг) вона досягла або перевищила мінімальний рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів [3,с.70].

Невелика тривалість періоду вирощування птиці та швидка окупність вкладених ресурсів, а також скорочення пропозиції інших видів м'яса - (яловичини та свинини) сприяли відновленню та створенню великих птахофабрик та птахокомплексів, у результаті чого відбулося збільшення поголів'я птиці всіх видів сільськогосподарських підприємств, за останні п'ять років в Україні спостерігається поступове зростання виробництва м'яса птиці за рахунок швидкого нарощування промислових потужностей для відгодівлі курчат-бройлерів в крупних холдингових компаніях: «Миронівський комбінат хлібопродуктів», «Гаврилівський комплекс», «Лангут - бройлер» тощо. Вирощуванням бройлерів частково займається і населення. У

2010 році виробництво цього виду продукції становило 755 тис. т, або 85,7% від загальних обсягів виробництва м'яса птиці (рис. 1) [5, с. 100].

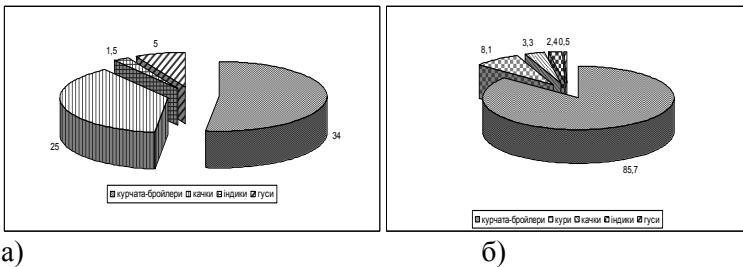

Рис. 1. Структура виробництва м'яса сільськогосподарської птиці в Україні (а) 2009 р.; б) 2010р.)

Починаючи з 1998 року, на Україні намітилась тенденція до відродження галузі птахівництва. Якщо у 2000 р. загальне поголів'я птиці в усіх категоріях господарств становило 123,7 млн. гол., у 2005 р. - 162,0 млн. гол., у 2007 р. -169,3 млн. гол., у 2008 р. – 177,6 млн. гол., то станом на 01.10. 2012 р. – 249,6 млн голів.

Поступово збільшується поголів'я батьківських стад м'ясних курей, і на початок 2010 року воно склало 1870 тис. голів, що майже на 42% більше минулорічного показника. Збільшення чисельності такого поголів'я дало можливість скоротити кількість добових курчат-бройлерів та інкубаційних яєць, які ввозяться із-за кордону. За минулий рік значно збільшилась реалізація птиці на забій переважно за рахунок курчат-бройлерів. Всього реалізовано на забій птиці у живій масі по сільськогосподарських підприємствах 755 тис. тонн, з них бройлерів — 700 тис. т. Приріст до минулого року по м'ясу птиці становить 141,5 тис. т, у т. ч. по м'ясу бройлерів — 135,9 тис. т. Найбільше вироблено м'яса птиці у птахогосподарствах Київської (167,4 тис. т), Дніпропетровської (112,3 тис. т) Черкаської (106,2 тис. т.) областей та АР Крим (85,9 тис. т) [12,с.264] .

Зростання обсягу виробництва є позитивним, але динаміка виробництва свідчить, що спад виробництва ще не до кінця призупинено. Це пояснюється значними витратами на становлення та відродження виробництва, що пов'язано із забезпеченням необхідними фінансовими ресурсами для насичення новітньою технікою, мінеральними добривами і засобами захисту рослин та тварин, забезпечення елітним насінням і якісними комбікормами. Дуже

негативний наслідок на розвиток господарств мали розповсюдження захворювань птиці на світовому рівні («пташиний грип» та інші хвороби).

Аналіз структури поголів'я птиці у господарствах України підтверджує той негативний факт, що питома вага сільськогосподарських підприємств і господарств населення у поголів'ї птиці майже однакова у 2011 р. – 44,8 і 55,2% відповідно. Це є негативним явищем, оскільки на відміну від інших галузей тваринництва і дрібного птахівництва, промислове птахівництво має істотні переваги. Виробництво тут організують на невеликих земельних територіях і розвивають на основі прогресивних технологій, спеціалізації і концентрації, використання висопродуктивної птиці, збалансованих кормів промислового виготовлення, комплексної механізації і автоматизації виробничих процесів, широкого застосування селекції, якісного зооветеринарного обслуговування. Тому подальший розвиток галузі тваринництва має орієнтуватися на глибоку спеціалізацію, концентрацію й інтеграцію технологічних і управлінських процесів. В умовах ринкової економіки необхідно об'єднувати ресурсні, виробничі, переробні і торгові ланки в єдиний організаційно – технологічний комплекс.

Зростання виробництва яєць в останні роки здійснюється за рахунок різкого підвищення продуктивності курей, особливо це стосується великих сільськогосподарських підприємств, завдяки покращенню селекційної бази та збалансованості і якості кормів. Так, виробництво яєць птиці всіх видів в усіх категоріях господарств України станом на 01.10.2012 р. досягло 14705,7 млн шт., у тому числі сільськогосподарських підприємств усіх форм власності – 8801, 3млн шт., у господарствах населення – 5904,4 млн штук. Разом з тим слід відмітити, що кількість підприємств, які займаються виробництвом яєць, з кожним роком скорочується, при чому відбувається це, головним чином, за рахунок невеликих підприємств.

Варто зазначити, що серед областей лідерами по виробництву яєць у сільськогосподарських підприємствах у 2011 р. були Київська (1495,4 млн шт.), Донецька (1497,8,1 млн шт.) та Дніпропетровська (740,2 млн шт.) області, що складало 19,8; 11,7 і 7,7% відповідно. Порівняно з 2008 р. найбільший приріст обсягів виробництва яєць у сільськогосподарських підприємствах у 2011 р. відзначено в Хмельницькій (у 2 р.), Миколаївській (на 48,4%) та Рівенській (на 30,8%) областях. У більшості областей за цей період спостерігався приріст виробництва яєць порівняно з минулим роком, проте в

10 областях виробництво яєць скоротилося в межах 1,1 – 24,6% [11, с. 284].

Державною цільовою програмою розвитку тваринництва на період до 2015 р. передбачено: по-перше, зростання обсягів виробництва харчових яєць у 2015р. до 17млрд. шт.; по-друге, довести поголів'я птиці до 198 млн. голів; по-третє, досягнути споживання яєць до 300 шт. у розрахунку на душу населення; і останнє – забезпечити експорт яєць на рівні 800 млн. шт.

В Україні нині працює близько 100 птахофабрик, що виробляють харчові курячі яйця, з них 57 – це великі промислові птахофабрики, які виробляють до 90% продукції. За даними Асоціації «Птахопром України», існуючі потужності яєчних птахофабрик можуть забезпечити утримання більш як 40 млн курей – несучок, що при нинішній їх продуктивності (280 яєць на середньорічну курку – несучку) дасть змогу виробляти більше 11 млрд шт. яєць в рік (за 2011 вироблено біля 12 млрд. шт.). Разом з цим технічний стан багатьох птахофабрик можна характеризувати як незадовільний, тому що термін експлуатації кліткового обладнання в них досягає 18-20 років і більше. Заміна старого обладнання на нове здійснена лише на 70-75%. Звідси стає зрозумілим, що досягнення передбачених офіційними стратегічними документами параметрів яєчного птахівництва є реальним, але за умови нарощення технічного потенціалу галузі.

Сьогодні в Україні 97% промислового птахівництва приходить на виробництво яєць і м'яса бройлерів, при цьому промислове стадо курей – несучок складає 41% [12, с. 352].

Позитивним слід вважати те, що протягом останніх 14 років намітилися тенденція до зростання середньорічної несучості курей – несучок, при цьому досягнутий у сільгосп підприємствах рівень несучості в 2011р. (262 штук).

Слід відмітити, що розвиток виробництва курячих яєць в Україні, порівняно з іншими європейськими країнами, здійснюється найбільш швидкими темпами. З 2000 р. по 2012 р. об'єм виробництва продукції збільшився майже вдвічі. В майбутньому прогнозується зростання виробництва яєць в світі. Разом з тим, в розвинутих країнах можна очікувати невеликий ріст, а в інших державах Західної Європи – спад виробництва. Такі прогнози можна пояснити зниженням рентабельності виготовлення даного виду продукції. В Україні рівень рентабельності в 2010 році знизився відносно 2005 р. – на 10,4%; і лише відносно 2000 р. зріс на 2,5%. [7, с. 24]

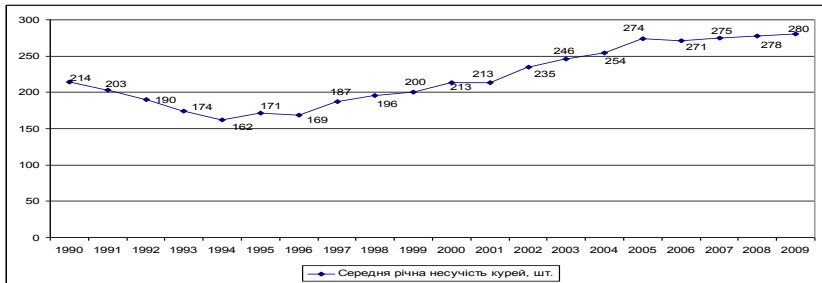

Рис. 2. Динаміка середньорічної несучості курей – несучок у сільськогосподарських підприємствах України, шт.

В світовій торгівлі на ринку яєць частка України складає 0,54%. При цьому 0,46% займає імпорту яєчних продуктів (яйце в шкарлупі не імпортується) і 0,08% приходить на експорт. На сьогоднішній день вітчизняні виробники яєць працюють в основному на внутрішній ринок. Експорт складає менше 1%. При цьому безпосередньо яйця українських виробників на зовнішній ринок взагалі не поставляються, за кордон експортується лише яєчний порошок.

Географічна наближеність України до границі Євросоюзу дозволяє знизити логістичні затрати, надає суттєві конкурентні переваги для розвитку експорту продукції птахівництва вітчизняного виробництва і можливість потіснити основних європейських імпортерів – США, Індію та Бразилію.

Найбільш перспективними ринками для України після вступу до СОТ являється Європейський Союз та країни Азії. На сьогоднішній день одними з найбільших споживачів української продукції є Грузія, Казахстан, Ірак, Іран та Турція. Крім ЕС, не пропускає виробників українських яєць на свій ринок і Росія.

Висновки. Отже, галузь птахівництва була і залишається на сьогоднішній день однією з головних складових у забезпеченні населення продуктами харчування. Продукція птахівництва істотно дешевша, ніж свинина і яловичина, що дуже важливо для держави, де більша частина населення має низьку купівельну спроможність. Дослідження тенденцій розвитку птахівничого ринку дає підстави зробити висновок, що на сьогоднішній день в птахівництві триває збільшення поголів'я і пропозиції м'яса та яєць. Зменшення рівня збитковості дозволяє сподіватися про стабільність галузі, що дозволить розпочати повний етап розвитку птахівництва. Варто зазначити, що в умовах глобалізації птаховиробничим підприємствам

України потрібно збільшувати свою ринкову частку на європейському та світовому ринках, оскільки на сьогоднішній день вона дуже низька і складає відповідно 7,6% та 0,54%.

1. Андреева Л. О. Діагностика сучасного стану діяльності м'ясопереробних підприємств / Л. О. Андреева // Зб. наук. праць Тавр. держ. агротехнолог. ун-ту (економічні науки) / під ред. В. А. Рульєва. – Мелітополь : Люкс, 2010. – № 2 (10). – С. 47–51.
2. Анісімова О. В. Сучасні тенденції розвитку яєчного птахівництва в Україні / О. В. Анісімова // Актуальные проблемы современного птицеводства / Материалы XI Украин. конф. по птицеводству с международным участием. – Х., 2010. – С. 252–260.
3. Безкровний А. В. Напрямки державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах / А. В. Безкровний // Зб. наук. праць Тавр. держ. агротехнолог. ун-ту (економічні науки) / під ред. В. А. Рульєва. – Мелітополь : Люкс, 2010. – № 2 (10). – С. 70–75.
4. Бронська О. Ю. Розвиток ринку м'ясної продукції як чинник забезпечення продовольчої безпеки держави / О. Ю. Бронська // Зб. наук. праць Тавр. держ. агротехнолог. ун-ту (економічні науки) / під ред. В. А. Рульєва. – Мелітополь : Люкс, 2010. – № 2 (10). – С. 100–104.
5. Буряк Р. І. Тенденції розвитку галузі птахівництва в умовах трансформації економіки / Р. І. Буряк // Сучасне птахівництво. – 2009. – № 9–10. – С. 7–13.
6. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року : постанова ... від 19.09.2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 73. – Ст. 2715.
7. Дорош М. М. Ефективний механізм функціонування галузі птахівництва – реальний вихід з продовольчої кризи / М. М. Дорош // Зб. наук. праць Тавр. держ. агротехнолог. ун-ту (економічні науки) / під ред. В. А. Рульєва. – Мелітополь : Люкс, 2010. – № 2 (10). – С. 162–166.
8. Мазуренко О. В. Стан виробництва та споживання м'яса в Україні / О. В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2005. – № 2 – С. 385.
9. Мармуль Л. О. Проблеми і перспективи розвитку птахівництва в регіоні / Л. О. Мармуль, Н. О. Аверчева // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 16–24.
10. Михеенко Е. С. Продовольственная безопасность – как составляющая экономической безопасности Украины / Е. С. Михеенко // Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк : ДонНУ, 2005. – С. 316–318.
11. Сільське господарство України за 2008 рік : стат. зб. / під ред. Ю. М. Остапчука. – К.: Держкомстат, 2009. – 369 с.
12. Статистичний збірник. Регіони України 2010. Ч. 2 / під ред. О. Г. Осауленка. – К.: Держ. ком. статистики України, 2010. – 806 с.